

КОМПОНЕНТИ ВРОЖАЙНОСТІ ОЖИНИ

ШУБЕНКО Л.А., канд. с.-г. наук

ШОХ С.С., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

Lidiia.shubenko@btsau.edu.ua

В Україні ягідний бізнес активно розвивається, збільшуються площі під ягідними культурами у промисловому та приватному садівництві. Асортимент ягідної продукції на ринку зростає. Нові сорти та сучасні технології вирощування дедалі ефективніші та більш прибуткові. Однією з таких ягідних культур є ожина, яка сьогодні завойовує прихильність садівників та споживачів.

Тривалий час поширення ожини стримувалося через труднощі збору плодів, причиною чого були масові колючки на пагонах. І нині одним з основних напрямків селекції залишається створення безколючкових сортів. Проте слід зазначити, що колючки на пагонах не причиною для відмови від цієї унікальної культури. Більшість сортів без колючок за типом росту куща можна віднести до проміжної групи, оскільки в перші 1-2 роки життя ці сорти близькі до витких форм (росянік), а з часом все більше наближаються до прямостоячих (куманік). До них відноситься більшість сортів без колючок: Торнфрі, Коламбія, Прайм Арк, Блек Сатін, Натчез [1].

Ця ягідна культура здатна на 2–3 рік після садіння приносити щедрий врожай з одиниці площі. Окремі її сорти досягають врожайності з одного куща близько 10–12 кг ягід. Маса ягід у сортів ожини в середньому – 5-10 г, у окремих може сягати до 18 г.

Ожина в незначній мірі уражується хворобами (дідімела, септоріоз, антракноз) і пошкоджується шкідниками (оленка волохата, малинова стеблова галлиця). Проте шкідливі організми не завдають значущих втрат врожайності, тому її можна вирощувати без застосування хімічних засобів захисту, що дає можливість отримувати екологічно чисту продукцію.

У природному середовищі ожина росте під покривом лісу і добре переносить затінення. Однак, культурні сорти для одержання високого врожаю варто висаджувати на відкритих, сонячних місцях. При цьому необхідно враховувати, що прямі сонячні промені, у разі попадання на плоди ожини під час росту і досягання, можуть спричинити опіки, що впливає на їхню товарність. У таких випадках рекомендується використовувати притінюючу сітку [2].

Ранні сорти взагалі є цікавими для свіжого ринку, всі хочуть першу ягоду, яка традиційно реалізовується краще. Середні і пізні сорти також у свіжому вигляді йдуть на споживацький ринок, але в період їх дозрівання зростає попит і на переробку ягід (заморозку, тощо) [3].

Для забезпечення високого рівня врожайності ягідної рослини важливим завданням є добір сортів з максимальним проявом ознак, які визначають продуктивність. Вивчення особливостей плодоношення ожини в

Правобережному Лісостепу України підтвердило високий рівень продуктивності для більшості її сортів.

Завданням наших досліджень було визначення компонентів продуктивності та встановлення їх впливу на формування врожаю сортів ожини. Дослідження проводяться на дослідному полі Білоцерківського національного аграрного університету (Правобережний Лісостеп України, Київська область). Насадження закладено у 2017 році сортами ожини – Тріпл Краун, Смутстем, Торнфрі, Рубен, Блек Сатін, Арапахо.

В результаті досліджень встановлено, що тривалість цвітіння однієї квітки – 3-5 днів, рослини вцілому – 15-20 днів, але в деяких сортів (Тріпл Краун) нові бутони з'являються після того, як дозріли перші ягоди. Цвітіння та дозрівання плодів ожини починається з верхньої частини пагона і послідовно переходить на середню і нижню його частину.

Неодночасність цвітіння характерна не тільки для пагонів, а й для кожного суцвіття. У суцвітті раніше зацвітають верхні квітки, пізніше бічні. На відміну від малини, ягода ожини не відділяється від м'якого білого розрослого плодоложа. Сорти ожини мають велике розгалужене ягідне гроно, що нараховує десятки ягід. Висока врожайність зумовлена тим, що рослина дає потужні пагони заміщення довжиною до 5 м і до 3 см в діаметрі біля основи куща. Такими показниками характеризується сорт Тріпл Краун. Пагонів в кущі часто буває більше 5 (наприклад, у сорту Смутстем), а бруньки розвиваються у латеральні пагони із квітковими зачатками. Кожна брунька в кінцевому результаті дасть багатоягідну плодову гілочку [2].

Для визначення навантаження рослин урожаєм та для визначення потенційної врожайності застосовують біологічний облік. Для цього перед дозріванням ягід підраховують компоненти врожайності, що складається із кількості плодоносних пагонів, плодових гілочок, кількості ягід на плодовій гілочці, середньої маси зрілої ягоди.

Найбільшу кількість плодових гілочок на пагоні утворюють сорти Смутстем і Торнфрі (11 – 13 шт. на пагоні). Сорти Рубен і Блек Сатін мають нижчі значення компонентів продуктивності отже, відповідно, меншу біологічну врожайність. Низькою пагоноутворювальною здатністю характеризується сорт Тріпл Краун, кущ якого за вегетаційний період утворює 2-3 стебла. Найбільшу кількість однорічних приростів формують сорти Торнфрі та Смутстем – від 5 до 12 шт. на кущі. При забезпечення оптимальних умов росту й розвитку, кількість пагонів буде збільшуватися, а відповідно й рівень врожайності культури.

Найбільша кількість ягід на плодовій гілочці була у сорту Торнфрі, який утворює доволі великі грона із щільним розміщенням 20–28 ягід. Найменшою кількістю ягід на плодовій гілочці характеризувався сорт Блек Сатін (3-5 шт.) та ремонтантний сорт Рубен (5 шт.).

Маса ягоди є одним з визначальних чинників якості врожаю та поширенню сорту у виробництві. Великоплідні сорти мають більший попит у споживачів. Великоплідними сортами є Тріпл Краун, Арапахо. Решта сортів характеризується плодами середнього розміру, маса яких коливається в межах 6-8 г. Серед досліджуваних сортів дуже дрібні ягоди зафіксовано в сорту Рубен.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шубенко Л.А., Шох С.С., Куманська Ю.О. Оцінка сортів ожини придатних для вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України / *Агробіологія*. БНАУ. 2020. № 1. С.201-206.
2. Wójcik-SeligA J., Wójcik-GRONT E., 2013. Evaluation of blackberry and hybrid berry cultivars new to Polish climate – Short communication. *Hort. Sci. (Prague)*, 40: 88–91.
3. Грюнер Л.А., Кулешова О.В. Компоненты продуктивности и самоплодность ежевики в Орловской области. *Современное садоводство*. 2017. № 4. С. 38–43.